Útisetar verða nú kannaðir fyri CTD - men ikki kunnaðir

Bæði í Danmark og í Íslandi kunnu føroyingar nú lata seg kanna fyri CTD. Men føroyingar mugu sjálvir kunna ætt, vinir og kenningar um tilboðið, tí føroyingar uttanlands verða ikki kunnaðir á annan hátt

HEILSA
Rigmor Dam
rigmor@sosialurin.fo

Góðu omma og abbi.

Vit hava nú verið á hospitalinum og kanna okkum fyri CTD. Takk fyri, at tit fortaldi okkum um sjúkuna. Gleða okkum at síggja tykkum í summar. Heilsan vit í Danmark.

Soleiðis kundi ein heilsa í útvarpinum ljóðað í hesum døgum. Tí hóast donsku myndugleikarnir nú bjóða føroyingum at verða kannaðir fyri CTD, er tað framvegis upp til fólk sjálvi at kunna seg um møguleikan at verða kannað.

Tilboð um kanning

Men eitt framstig er tað, at føroyingar í Íslandi og í Danmark nú kunnu verða kannaðir fyri CTD, um teir venda sær til egnan lækna. Tí myndugleikarnir í hesum báðum londum hava nú sett í verk tilbúgvingar, til tess at føroyingar kunnu verða kannaðir.

Vit hava tíverri hoyrt fleiri dømi um, at útisetar hava kent seg avvístar av heilsumyndugleikunum í eitt nú Danmark, tá teir hava biðið um at verða kannaðir fyri CTD. Orsøkin hevur einamest verið, at læknar og heilsuverk hava havt ov lítlan kunnleika til sjúkuna.

Eftir at Sosialurin í januar varpaði ljós á trupulleikan við, at útisetar verða hvørki kunnaðir ella kannaðir fyri CTD, lovaði landsstýrismaðurin í heilusmálum, Aksel V. Johannesen, at taka málið upp í fyrisiting sínari. Hin 4. februar sendi so Høgni D. Joensen áheitan til donsku myndugleikarnar um at fáa í lag eina skipan fyri útisetar, átøk tí føroysku, har øll kunnu verða kannað við einari einfaldari blóðroynd.

Kommunulæknar kunnaðir

Sambært danska heilsumálastýrinum, er nú ein slík skipan sett í verk, sum umfatar kunning til kommunulæknar í Danmark, umframt tilboð um kanning til føroyingar, búsitandi í Danmark.

Kanningin fer fram við einari blóðroynd, har staðfest verður, um fólk eru sjúk ella ikki. Eins og gjørt verður her í Føroyum. Sostatt er ikki talan um eina genkanning, sum annars hevur ligið í kortunum í Danmark fleiri ferðir.

Á heimasíðuni hjá Sundhedsstyrelsen, www.sst.dk, og á heimasíðuni hjá íslendska landssjúkrahúsinum, Landspitalin í Reykjavík, http://www.lsh.is/, verður greitt frá um sjúkuna, bakgrundina fyri tilboðnum til føroyingur, og hvussu læknarnir skulu fara til verka, tá føroyingar venda sær til teirra.

Ongin kunning

Men framvegis liggur eftir, at kunna útisetarnar um vandan við CTD. Í januar skrivaði Sosialurin, at teir umleið 25.000 føroysku útisetarnir vita onki um hervligu dreparasjúkuna CTD, um teir ikki fylgja við í føroyskum miðlum. Ongin almenn kunning fer fram uttanlands, har vanligir læknar heldur ikki kenna sjúkuna.

Til hetta sigur Peter Saugmann-Jensen, deildarlækni í Sundhedsstyrelsen, við Sosialin, at ongar ætlanir eru um at seta í verk eina landsumfatandi kunningarherferð ella á annan hátt, at royna at røkka føroyingum í Danmark.

Stýrið roknar við, at útisetar frætta um vandan við CTD frá avvarðandi í Føroyum, ella at donsku kommunulæknarnir eru varugir við tað, tá teir koma í samband við føroyskar sjúklingar.

Í løtuni er tað sostatt upp til føroyingar, sum kenna til sjúkuna og tilboðið um at lata seg kanna, at kunna familju, vinir og kenningar uttanlands um, at tey eiga at lata seg kanna fyri CTD.

Nr. 5 - 8. januar 2009 Sosialurin TÍÐINDI 9

Útisetar ikki kunnaðir um CTD

Teir umleið 25.000 føroysku útisetarnir vita onki um hervligu dreparasjúkuna CTD, um teir ikki fylgja við í føroyskum miðlum. Ongin almenn kunning fer fram uttanlands, har vanligir læknar heldur ikki kenna sjúkuna

HEILSA
Rigmor Dam
rigmor@sosialurin.fo

Á heimasíðuni hjá Heilusmálaráðinum liggur eitt kortti til eitt skjal, har tað á dansktum verður greitt greiðlo frá um sjúkuna CTD. Hetta skjal er ætlað føroyingum í Danmark at prenta út og taka við til lækna, tá teir venda sær higar fyri at verða kannaðir fyri CTD.

Men langt frá øllum føroyskar útisetar vita um hetta skjalið – ella um sjúkuna CTD fyri tað. Tí útisetar verða hvørki kannaðir ella ávarðaðir, fylgja teir ikki sjálvir við í føroyskum miðlum. Øll almenn kunning er farin fram her á landi. Tá hugað verður um, at tað bágva eru 25.000 føroyingar uttanlands, hann katoka 20.000 í Danmark, kanna vit tekna við, at fleiri útisetar hava sjúkuna uttan at vita av tí.

Hetta staðfestir Jan Simonsen. Hann leggur áherslu á, at útisetar boyna til heilusskipanina, um at í teirra heimlandi. Og tí er neyðugt, at teir venda sær til sín eigna lækna, fyri at fáa fram eina kanning.

Eisini vísir hann á, at útisetar eru velkomnir at kanna seg í Føroyum, tá teir eru her uppi. Millum annað varð skipað fyri sínum kanningarátaki fyri útisetar á Landssjúkrahúsinum hin 30. desembur hvørt ár 300 útisetar vórðu kannaðir.

Hvussu vit eisini nevna, at Ulrika Stenevald skipaði fyri kanningum av útisetum í Føroyskinnum í Keypmannahavn í fjor. Tá vórðu nokrir hundrað føroyingar kannaðir.

Savna seg um Føroyar

Starfsfólk í føroyskum heilusmyndugleikum, hava tess vátt at savna seg um at kanna føroyingar í Føroyum, og tað hevur ikki verið upp á tal at vókna kanningina til útisetar eisini.

Jan Simonsen, ráðgevi í Heilusmálaráðinum, sum hevur verið til tal at leggja føroyskum tilbúgvingarátaknum til rætta, sigur við Sosialin, tað hevur verið skitnað og lýst nógv í Føroyum um CTD, millum annað á Portalinum, tí verða nógv vitjaðar, eisini av útisetum.

- Tí hava teir flestu føroyingar, tí eru búsitandi uttanlands og sum hava ábøga fyri føroyskum viðurskiftum, eisini fingið tempuleika at kanna seg um CTD, staðfestir Jan Simonsen. Hann leggur eftiraat, at útisetar boyna til heilusskipanina, um at í teirra heimlandi. Og tí er neyðugt, at teir venda sær til sín eigna lækna, fyri at fáa fram eina kanning.

Eisini vísir hann á, at útisetar eru velkomnir at kanna seg í Føroyum, tá teir eru her uppi. Millum annað varð skipað fyri sínum kanningarátaki fyri útisetar á Landssjúkrahúsinum hin 30. desembur hvørt ár 300 útisetar vórðu kannaðir.

Hvussu vit eisini nevna, at Ulrika Stenevald skipaði fyri kanningum av útisetum í Føroyskinnum í Keypmannahavn í fjor. Tá vórðu nokrir hundrað føroyingar kannaðir.

Notits í danskar miðlar

Men hetta er framvegis hvørt nakrir hundrað útisetar av tí fimtyvtin fyri øllum hesum er sjálvsagt, at fólk vita, at CTD er til. Og har er nógv sagt ongin almenn kanning til útisetar fáum fram eru.

Til hetta sigur Fróði Rasmussen, hjartaskriv á Landssjúkrahúsinum, sum eisini er við í arbeiðsbólkinum um CTD undir Heilusmálaráðnum, at hjartaskriv hava tey sannað seg um at fáa føroyingar í Føroyum kannaðar. Og at hjartaskriv eru til fyri at føroyingar settir í viðgerð við Carnetine, tí tey hevði av líttlar møgulei at hesum evnið í Miðlinum. Tí eiga fyrivarni at verða tikin fyri hesum tali, tí øll hava ikki fingið endaliga staðfest, orvalgu sjúkuna CTD-ina.

- Vit taka øll tiltøna sterka til, hvussu vit kunna kanna og kanna sum best. Sekonda, tá tryggið av fólki, sum vilja kanna fyri CTD er hesuð av her heima, fáa vit eitku til at venda okkum til ófimdið. Til dømis ætli tað ikki at verða so terfiert at fingið eina notits við í danskar miðlar, sigur hann, og vísir á, at kunning til lækna er í vanda fyri at drúkna í kanningarátaknum, sum lækarnir ofta verða dikkir undir við.

Axel tekur málið upp

Landsstýrismaðurin í heilusmálum, Axel V. Johannesen, sigur sig ikki hava vágjørt jón hundan trupulleika ábar. Í fyrsta sendari sigur hann, at tað alsamt hvørki hevur eitku øll møguleika at kanna føroyingar uttanlands ella at lyna í ófimdinum millum. Eisini vísir hann á, at útisetar hefur fylgja við í føroyskum fjølmiðlum. Korrini vilgongur hann, at øllir útisetar hefur ikki vita um CTD, og at hann tí fer at hetta á samtingna um at kanna, um tarvur er á at kanna útisetar. Ella at hetta á danskar heilusmyndugleikar um at kanna lækna, so teir um ikki annað kanna fingu føroyingar, sum teir kenna í samband við.

Brøv frá útiseta

"Kanna mín hevur fingið at vita, at eitt nyskinnabarn hjemanis í Føroyum hevur fingið staðfest sjúkuna CTD. Skyldfólk hennar hjá okkum og nyskin hennara hjá okkum fyra tá kanningar her. Men tað tykist vera sera terfiert. Tá eg spurdi okkara lækna um hetta niðlígu í dagsins, fekk eg at vita, at hon (faksinn) skulda sína vá kanna sínar eina ferð í januar kortini, og so kunda tey tosa um tað tá. Kanna mín hevur verið hjá lækninum í dag, og her fekk hon at vita, at lækninn skal hava nágreinligar upplýsingar um, hvussu mínir kynsvinir skal kannast fyri. "Hvørji dar er millisnar af sygdómum". Tá kanna mín svaraði, at tað nøgv eg um sjúkuna CTD, var svarið tað sama fra lækninum. Hon vildi hava nágreinligar upplýsingar um, hvat kanna mín skal kannast fyri.

Nú er kanna mín hava eina av fleiri tusund útisetum, sum kanska hava fyri neyðini at fara til kanningar. Mín spurningur er, um hetta kann vera rætt. Tað tykist í hvussu er lógið, at føroyskir lækna taka sjúkuna í ótrúlu ávirki, meðan (summir) danskir lækna ein ikki hava sama fatan."

Ongin nanningar í Føroyum fekk útisetin hvørt um at kanna og kanna fyri CTD. Danskir lækna vórðu eitki um sjúkuna, og kvinnan kunnir tíðliga eitki til danska kanningarskipanina á heimasíðuni hjá Heilusmálaráðinum.

Í januar varpaði Sosialurin ljós á trupulleikan við útisetum og CTD. Tá lovaðu føroyskir myndugleikara at kanna møguleikarnir fyri, at føroyingar kundu verða kannaðir, og ikki minst kunnaðir, uttanlands eisini

Sosialurin
Lesið Sosialin
-tað loysir seg!